

Paul Rosenmüller zet zijn tanden in

Naar aanleiding van de Europese verkiezingen zocht Paul Rosenmüller de grenzen van Europa op, met de vraag: wat betekent het voor mensen om Europees te zijn?

DOOR MINOU OP DEN VELDE

U bent altijd pro-Europa geweest. Waarom eigenlijk?

DAT heeft met mijn opvoeding te maken. Europa gaat in essentie over: hoe kunnen wij grote oorlogen voorkomen in de 21ste eeuw? Mijn ouders hebben de Tweede Wereldoorlog meegemaakt en met dat bewustzijn ben ik opgevoed. Daardoor is het voor mij logisch dat je via handel en politieke contacten alles doet om oorlog te voorkomen. Helaas hebben we dat nog niet waar kunnen maken, want in Bosnië en Kosovo heeft zich de laatste grote Europese oorlog afgespeeld. Wij gaan terug naar dat gebied om te kijken of Europa inmiddels in staat is om vrede en stabiliteit te garanderen.'

Hoe kwam de serie tot stand?

'Het was eigenlijk de netmanager die zei: zou Paul niet iets kunnen maken met als aanleiding de Europese verkiezingen? Ik dacht: waarom niet? Dan heeft hij vast een goede uitzendtijd. Het idee was om de grenzen van Europa op te zoeken, met als vraag: wat betekent het voor mensen om Europees te zijn? Elke uitzending heeft één thema. In Bulgarije en Roemenië onderzochten we de corruptie, en we waren benieuwd wat Europa daar aan doet. Mensen vertelden ons: als je gaat bevalen moet je de arts betalen en als je fatsoenlijk begraven wil worden ook. Echt schokkend.'

Is uw idee over de toetreding van die landen daardoor veranderd?

'Ja, de vraag is of ze lid hadden moeten worden. En wat doen we straks met de corruptie in Oekraïne? Want in Roemenië is veel verbeterd tot januari 2007, begrepen we, maar we hoorden ook: daarna was de druk er af. Want men zat met de tanden in de worst en dan is

het vreten geblazen. Een journaliste vertelde hoe de corruptie al sinds het communisme in de samenleving ligt verankerd. Dan voelt het wat gratis als ik zeg: je moet dat kunnen uitbannen. Het is net als in China, waar het Westen mensen vraagt om in tien jaar te doen waar we zelf honderd jaar over gedaan hebben. Beetje makkelijk allemaal.'

Gaan uw handen niet jeuken om daar ook weer als politicus iets aan te doen?

'Jaaaa... nou nee, kijk, ehm... het antwoord is nee.'

Het antwoord is volgens mij gewoon ja!

'Ho wacht even, het antwoord is nee, maar als ik tijdens de research politici spreek zeg ik wel: volgens mij hebben jullie echt een fout gemaakt in het Europese parlement. Tegen Joost Lagendijk heb ik gezegd: het verbaast me dat jullie destijds hebben ingestemd met de toetreding van Roemenië. En ehm, ik kreeg de indruk dat hij wel begreep wat ik bedoelde.'

En dan verlangt u niet terug naar een rol in de politiek?

'Nee, weg is weg. Mijn engagement en passie voor de publieke zaak ben ik niet kwijt, maar als ik nu in die landen constateer dat het niet goed gaat kan ik dat het Nederlandse publiek vertellen, maar dat is het dan ook.'

Kunt u nu als programmamaker beter tot deze materie doordringen?

'In ieder geval op een andere manier. Met de cameraploeg zijn we negentig procent van de tijd op straat. Maar als ik als politicus op reis ging zat ik vooral binnen, en sprak met politici en mensen van NGO's. Voor een werkbezoekje moest je echt vechten, en je had vaak zo'n breed scala aan problemen te bespreken dat het wat algemener en wellicht oppervlakiger werd. Nu heb ik een indringender beeld gekregen. Als je een kritische Bulgaarse journalist ontmoet die compleet in elkaar is gestort, dan denk je: zijn dit nu de normen en waarden van Europa? We zeggen wel: Turkije mag er niet bij, maar op dit terrein loopt dat land echt voorop. Maar als het gaat om de scheiding van kerk en staat, de positie van vrouwen en de vrijheid van meningsuiting,

hebben ze nog een flinke weg te gaan. Als dat lukt heb ik geen principieel bezwaar tegen de toetreding van Turkije, maar die privé-opvatting laat ik thuis als ik op pad ga.'

Van uw verbazing over corruptie zie ik ook weinig terug in beeld.

'In mijn geschiedenis is echt wel terug te vinden wat ik van bepaalde dingen vind.'

Daar heeft een twintigjarige kijker niets aan.

'Daar heb je gelijk in. Die achtergrond is voor mezelf wel belangrijk, ook in dit vak. Anderen doen dat misschien scherper, maar ik laat het verhaal liever vertellen door de mensen die ik opzoek.'

Houdt u uw emoties ook expres buiten beeld?

'Nee hoor, zeker niet. We spraken in Italië met een illegale vluchteling en zijn moeder nodigde ons uit in Tunesië. In Tunesië werden we constant begeleid door het bureau Communicatie van de overheid en we mochten het gebied waar die familie woonde niet in, dus vroegen we het gezin om naar ons te ko-

Europa

FOTO'S GEERT PORLGEEST

men. Ik zei nog tegen onze begeleider: in China was het makkelijker, daar mochten we overal draaien – hoe lastig en irritant dat soms ook uitpakte. Toen de familie aankwam wist ik niet wat ik meemaakte. Ineens stonden er achttien mensen in burger om ons heen, waarvan er één begon te filmen – de staat. Ik heb nog nooit mensen zo bang zien worden, en ik voelde wel: zij gaan dit niet trekken en hun veiligheid is veel belangrijker dan ons programma. Dus zeiden we: ga maar weer terug. En dan spreek ik ook op camera in dat dit echt belachelijk is, dat dit je reinste politiestaat is. Ik maak geen geheim van mijn emotie. Die mensen moesten naar het politiebureau en wij mochten niet mee. Later heb ik

'Als je een kritische Bulgaarse journalist ontmoet die compleet in elkaar is gerost, dan denk je: zijn dit nu de normen en waarden van Europa?'

ze nog een paar keer gebeld om te checken hoe het ging. Wat ik die dag leerde was: uit Tunesië komen vluchtelingen met een economisch motief, maar hun drang om zich te bevrijden van hun knellende omgeving is ook een belangrijke reden om die levensgevaarlijke oversteek te maken.'

Waarom mocht u niet filmen?

'Daar geven ze geen verklaring voor. Maar het bleek dat daar een jaar geleden veel opstanden waren geweest, vanwege hoge voedselprijzen en grote werkloosheid. Die opstanden zijn in elkaar geslagen en er is een dode gevallen. Vermoedelijk dacht de regering dat wij daarvoor kwamen.'

Bent u tijdens uw reis nog eurosceptis tegen gekomen?

'De sceptis is anders van aard dan bij ons. Hier vinden we dat Europa te veel doet, in andere landen is het andersom. In het noorden van Finland leven de Sami, de bewoners van Lapland. Zij zijn bezig om te overleven, en ze hopen op wat Europees geld om hun eigen

taal te kunnen handhaven. Zij vinden: Europa doet te weinig voor ons, maar ze zeggen ook: als Europa nou tegen Amerika vecht en zich uitsprekt tegen de oorlog in Irak, dán voelen we ons Europeaan. De ambivalentie over Europa is eigenlijk overal voelbaar, maar er leeft ook hoop op vrijheid, democratie en veiligheid.'

In de Oostblok-uitzending racet u in dertig minuten langs drie landen. Vindt u het resultaat zelf diepgravend genoeg?

'Pff, ja, dit is pittige televisie. Het vraagt behoorlijke concentratie van de kijker, maar je zoekt ook naar lucht, naar visualisatie, al is het maar om de inhoud te kunnen absorberen. De balans tussen diepgang en toegankelijkheid is altijd arbitrair. Het zal ongetwijfeld ergens beter kunnen maar we denken de kijker echt een ander beeld te geven van Europa. Niet op alle momenten, maar wel af en toe.'

Paul Rosenmöller en de grenzen van Europa